

*Майстренко Л. В.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри англійської філології та перекладу
Національного університету «Одеська політехніка»*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІ ТЕМИ ЛЮБОВІ У ТВОРАХ ОВІДІЯ

Анотація. Робота присвячена психологічним аспектам Еросу у творах Овідія. Овідій – співець земного кохання античної людини. В «Любовних елегіях» Овідій оспівує чуттєво-земну любов до жінки. Тут любовне почуття відзначається непостійністю, надмірною відвертістю та натуралізмом. Воно несерйозне, не зачіпає глибоких життєвих стосунків, проте виражається легко і красиво, бо почуття поета – закоханість, а не любов. Любовна поезія в Овідія із суб'єктивної стає об'єктивною: втрачає безпосередність. «Героїди» поета розкривають варіативно-психологічні моделі земного античного Еросу. Лист стає причиною монологу. Покинуті закохані жінки пишуть своїм чоловікам-коханцям. Кожен лист є варіацією у риторико-психологічному ключі на тему нещасливого кохання. Героїні – жертви всемогутньої пристрасті, яка їх мучить і не дає спокою. Мотив розлуки головний, об'єднуючи страждання усіх жінок. Проте кожна жінка індивідуально неповторна. Поет розкриває характери закоханих жінок і тих чоловіків, що стали причиною жіночого болю. У «Мистецтві кохання» Овідій виступає в ролі теоретика любовних почуттів. У «Мистецтві кохання» поет викладає, як гарно, по-мистецьки кохати, але у творі Овідія йдеться не так про кохання, як про зваблення. Виклад матеріалу оживлений ефективними сентенціями, міфологічними розповідями, побутовими сценами, але ніколи поет не піднімається над рівнем грайливого кохання. У «Мистецтві кохання» Ерос вперше стає предметом дидактики у віршах. Овідій дає поради ґрунтовно, досконало, зі знанням справи, узагальнюючи власний досвід «Любовних елегій». Проте «Мистецтво кохання» – наука не кохання, а спокуси. Овідій з інтелектуальною вишуканістю пародіює філософсько-дидактичну літературу, модну в епоху Августа. Ерос Овідія у «Метаморфозах» суттєво відрізняється від Еросу попередніх творів поета. У «Метаморфозах», яка передбачає акт найвищого емоційного напруження, любов позначена глибшим психологізмом ніж у ранніх творах. Засобом метаморфози поет стверджує своє любовне ставлення до світу, до його гармонійної цілісності. У «Метаморфозах» Овідій поглиблює психологічні аспекти Еросу на прикладах різних перевтілень і вперше у своїй поемі в античній літературі стверджує любов-взаєморозуміння. Ерос ранніх творів Овідія починається з насолоди статевого потягу. У «Метаморфозах» він завершується вселенською любов'ю до всього суцього.

Ключові слова: Ерос, метаморфоза, Земна любов, кульмінація, інтрига, варіації.

Постановка проблеми. Стаття присвячена психологічним аспектам Еросу Овідія, темі, в якій Овідій, талановитий співець кохання («artifex» amoris) найглибше розкриває свій талант психолога. Феномен Любові складний, багатогранний, загадко-

вий і має довгу історію вивчення. Ерос гармонізує світ, пронизує людське існування протягом усього життя. Одночасно Ерос проявляє себе як глибоко індивідуальне, цілком особисте, унікальне почуття, як пристрасть, що належить людському роду загалом і кожному зокрема.

Першу філософську концепцію Еросу подає Платон у діалозі «Бенкет». У Платона дві моделі Еросу – Земний та Небесний. Земна, тілесно-чуттєва любов – нижчий щабель Еросу, що починається зі статевого потягу. Справжнім Еросом є небесно-одухотворена любов, що завершується любов'ю до Бога. «Бенкет» Платона – один з найвидатніших творів європейської теорії кохання. Протягом багатьох століть до проблеми Еросу зверталися різні автори – філософи, психологи і літературознавці: К.Г. Юнг, Е. Фромм, Г. Маркузе, Дені де Ружмон, Г. Сковорода. Окремі аспекти міфологеми Еросу досліджували українські вчені: У. Головач, О. Луценко, П. Павленко, Л. Грицик, А. Содомора, А. Михайлова, Ю. Микитенко та інші. Феномену українського Еросу присвячені роботи Д. Павличка, Т. Кабанець, М. Томенко та ін. Проте тема психологічних аспектів у творчості Овідія у згаданих авторів була побіжною і не стала об'єктом серйозних досліджень. Задана тема актуальна і належить до пріоритетних проблем сучасного літературознавства. Вона дозволяє детальніше заглянути у творчу лабораторію митця, осягнути особливості відображених у його творах морально-психологічних та світоглядних концептів, загально-людських цінностей, що хвилювали поета та його сучасників.

Мета дослідження – розкрити психологію любові чуттєво-земного Еросу, його морально-психологічні засади у творчості Овідія. Об'єктом дослідження є твори римського поета на тему любові. Шляхом систематизації, порівняння, інтертекстуального аналізу та інших методів розкриваються психологічні моделі заданої теми у поезіях Овідія....

Виклад основного матеріалу. Стаття присвячена психологічним аспектам творчості Овідія. У ранніх творах поета («Любовні елегії» – «Amores», «Героїні» – «Heroides», «Мистецтво кохання» – «Ars amatoria») розкриваються психологічні моделі земного Еросу Овідія. В «Любовних елегіях» поет розповідає про любов до жінки Коринни. Проте нічого біографічного в «Любовних елегіях» немає. Тут любовне почуття відзначається непостійністю, надмірною відвертістю та натуралізмом. Овідій називає свій перший твір «Amores» – «кохання» у множині. Дійсно, ці «кохання» не вкладаються у ніякі рамки традиційних визначень. «Amores» присвячені не одному коханню, а багатьом. Цю любов не можна назвати ні духовною, ні грубо фізичною. У повісті про любов до Коринни немає глибокого, пристрасного хвилювання – в ній виражена правда про любов

римлян часів поета. У той час, як Август хотів відродити добрі старі звичаї і традиційні цінності селянського життя, а війну вважав школою мужності, любовна лірика Овідія, забарвлена виключно чуттєвим характером, повністю була зосереджена на зображенні інтимного життя столичного світу. Поет прославляв Амура та його стріли, закликаючи підкоряти жінок, а не об'єкти протинника. Слушно зауважує Ружмон, що ще за часів античності поети використовували войовничі метафори для опису виявів природного кохання. Бог кохання – це лучник, що випускає смертельні стріли. Його артилерія – зітхання та обійми. Кохання бере в полон силою ласки та загрожує лише ніжними слова [1, с. 233–234]. У восьмій елегії третьої книги поет малює типовий психологічний образ мілітарного монстра, страховиська-вояки, що розбагатів кров'ю (голова в шоломі, бік з мечем, ліва з перстнем рука раніше тримала щит, кривава правиця вбивала людей, на тілі шрами). Своє багатство він здобував, перерізуючи горлянки (III, 8, 9–22).

Кохати для Овідія означає відчувати красу буття, милуватися ним як завершеною формою. Овідій дивився на гарну, зі смаком одягнену жінку як на прекрасний твір мистецтва. У третій книзі «Amores» Овідій лаконічно виразно розкриває суть свого земного Еросу: «Нехтую гидкими звичками, люблю тіло». В «Amores» поет називає жіночу красу «звабою», що приковує зір». Жіноча краса його «схилиє до любові», вона доцільна. Бо все, що відноситься в Овідія до кохання або закоханості, є передовсім образно-прекрасним, споглядально-тілесним, має естетично-доцільне підґрунтя. Ерос Овідія чуттєво-земний, пластичний, тісно пов'язаний із специфікою світовідчуття античної людини, яка завжди прагнула до гармонії та природної доцільності.

Тематика «Любовних елегій» продовжується Овідієм у «Героїдах» – серії листів відомих міфологічних героїнь до відсутніх чоловіків або коханців. В усіх посланнях покинуті жінки намагаються вправною ораторською аргументацією переконати чоловіка або коханця повернутися. На першому місці тут риторика любовної мови. За своїм сюжетом послання одноманітні. Головний мотив жіночих листів – розлука.

Повернення після розлуки могло бути завірене клятвою, а також зобов'язанням, обумовленим заслугою закоханої жінки. Горе розлуки інколи доходило до несамовитості, до переконання у зраді коханого. Проте все-таки це був нещасливий шлюб, який зв'язав її зі зрадником.

Героїні – жертви всемогутньої пристрасті, жаданої та невгамовної, яка їх мучить і не дає спокою. Любов – їх єдиний гріх. Мотив розлуки головний, проте неповторний. Троянська війна розлучила ніжно кохану Лаодамію з коханим чоловіком Протесілаєм і всі її думки, усі порухи її душі спрямовані на збереження життя чоловікові (XIII). Горе німфи Енони почалося із суду Паріса. Вона згадує, як троє – Венера, Юнона, Афіна – вийшли до Паріса, щоб вислухати його вирок. Він розповів їй про них – і вона затремтіла від страху (V, 35–38)¹.

Енона не може повірити, що Паріс дав перевагу розпутній Єлені і простодушню вірить, що на Паріса подіють спогади їхнього юного кохання на лоні природи серед гаїв та розлогих дерев (V, 21–31). У листі Енони появляється мотив вирізаних ножиком Паріса на стовбурах дерев букв із її іменем. Це мотив живого напису. Дерево росте, а з ним розростається ім'я Енони.

Мотив живого напису новий у баладі Овідія і вічно актуальний для всіх часів: тополя стоїть на березі ріки і сьогодні на ній є вирізьблені букви на пам'ять про Енону (V, 21–24).

Ревнощі важливий мотив в листах жінок. Енона, Деяніра, Іпсіпіла, Медея сильно ревнують своїх чоловіків. У ревнощах або їх відсутності жіноча душа розкривається найглибше. Так Пенелопа, підозрюючи Одиссея у новому коханні, у лагідно-трайливій формі, з гумором говорить про себе як про простовату жінку, в якій не груба хіба тільки пряжа (I, 78). Вона не вірить, що Одиссей може зрадити її (I, 75–78). У розповіді про Пенелопу вирізняється мотив короткочасності жіночої краси, людського життя та неминучої старості. Пенелопа – взірць жіночої доброчесності та вірності на всі віки («Пенелопа була твоєю і буде!»). Брісеїда – взірць чистоти та вірності жіночої душі.

В оцінці жінок психологічно різні і їхні чоловіки, проте з різним ступенем розкриття – від загальновідомих міфологічних рис до повної їх відсутності. Одиссей – мужній, хитрий, хтивий; Ахілл – впертий; Іпполіт – зовнішньо прекрасний, але недоступний; Паріс – зрадник, порушник клятви; Ясон для Іпсіпіли брехун; Геркулес – могутній, проте охочий до жінок. Овідій тонко відтворює душевний світ люблячої жінки у невичерпному багатстві його проявів та неповторно-індивідуальних своєрідностей, розкриваючи свій талант психолога, знавця людських характерів. Його жінки психологічно різні, зображені Овідієм відповідно до психології сучасних римлянок поета і свідчать про те, що психологія люблячої жінки мало змінилася з часів Римської імперії.

«Мистецтво кохання» – присвячене теорії кохання. Овідій у першій частині розповідає, як знайти предмет кохання, у другій – як добитися кохання, у третій – як те кохання втримати. Настанови даються спочатку мужчинам, згодом – жінкам. У першій частині «Мистецтва» мова йде про те, де й коли вистежити «здобич». І тут – весь тодішній Рим, світова столиця: його будівлі, свята, видовища. У кожному куточку світової столиці панує Амур і його мати Венера. навіть там, де летить кров: «Той, хто на рани дививсь, – рану під серцем відчув» (I, 166). Багатолюдні театри, амфітеатр – пастки для миловидних жінок.

Під час тріумфів справжнім тріумфатором виступає Амур. Місцем любовних втіх стають Байї, розкішний аристократичний курорт неподалік від мальовничої Неаполітанської затоки. Не один мужчина, покидаючи після лікування курорт, поранений Амуром. Життя тут вирає різними барвами несподіванок, парадоксів, сміхом та сльозами. І читач не просто споглядає грайливий потік життя. Він сам – у ньому завдяки художній точності Овідієвого письма; сьогодні ми називаємо це «ефектом присутності» [2, с. 14]. Читач ніби відчуває плече гарної сусідки на лаві заповненого людом цирку, бачить її ніжку з-під подолю довгої палли, вправно підхопленої з долівки галантним кавалером. В цих описах «гостре око спостерігача, психолога, дотепника, митця, врешті – інтелігента, який не схибне на тій, хоч і важко вловимій, але таки чіткій межі, що відділяє смак від несмаку, чисте – від брудного» [2, с. 14]. Засоби оволодіння жінкою найрізноманітніші. В арсеналі мужчини і лестоці, і обіцянки, які люблять жінки, і сльози («сльозами розм'ягчите і алмаз»), і поцілунки, і насильство. і багато інших тонкощів.

Поет буде співати «про кохання легке», «про дозволені втіхи», а не «про злочинну любов» (I, 33–34). Він дійсно оспівував любов до заміжніх жінок. Проте рядки третьої книги

¹ При цитуванні творів Овідія римська цифра вказує на розділ, а арабська на сторінку твору

«Мистецтва кохання» (III, 771–788), мабуть, найвідвертіші в усій античній поезії, навряд чи можна віднести до порядних жінок (III, 771–788). Тому Овідія звинувачували в тому, що він поширює розпусту. І це стало причиною його вигнання.

Третя книга «Мистецтва кохання» присвячена жінкам. Поет знає усі слабкі жіночі сторони, їхні інтриги, хитрощі, викрутаси. Його сцени кохання, його роздуми тонкі, вірні та проникливі. Вони перевершують усі ті вільності, які зустрічаються на сторінках його твору, якими йому дорікали його противники. Овідій мав повне право назвати себе розумним і красномовним наставником кохання – *artifex amoris*. Поет подає різні поради закоханим: бути спритними у коханні, вивчати літературу, володіти двома мовами – грецькою та латиною. Одісеєй не відрізнявся красою, та володів даром слова, – і в нього закохалися дві богині.

Герої Овідія – це легковажні жінки та не менш легковажніші кавалери. Вони позбавлені піднесених почуттів, їх цікавлять тільки розваги та чуттєві задоволення. Рим епохи Августа був далеким від тих часів, які принцес прагнув відродити у своїй імперії. У Римі законною та відповідаючою моральним засадам вважалася любов між супругами, не заборонялися зв'язки з рабнями. Проте чесну жінку замінила гетера, досить самостійна та освічена, з якою цікаво було проводити час.

Овідій в «*Ars amatoria*» не випадково поставив мету продовжити позашлюбні любовні зв'язки між обома партнерами якнайдовше – щоб вони були не короткочасними, виключно чуттєвими, а довготривалою пристрасною, з усіма її перипетіями, заливаннями та ласками. І така своєрідна, чуттєва, але ошляхетнена любов була приналежністю виключно інтелігентного середовища. Овідій дійсно оспівував любов до заміжніх жінок. Проте рядки третьої книги «Мистецтва» (III, 771–788) мабуть, найвідвертіші в усій античній поезії навряд чи можна віднести до їх порядності. Овідій часто заявляє про те, що його еротичні настанови призначені для продажних жінок, в дійсності мова йде про покорення римлянок із благородних родин, чия моральність виявилася далеко не бездоганною. Не було сенсу писати посібник для спокуси продажних жінок, любов яких можна легко купити.

Автора «*Ars amatoria*» звинувачували у легковажності, у зневазі законів Августа. Не підтримуючи реформаторську діяльність Августа, Овідій дотепно пародіює вірші Вергілія, в яких той прославляє Італію – «велику матір урожаїв» (Георгіки, II, 136–138), що родить «славних мужів і героїв», Овідій заміняє похвалою Римові, який народжує «чарівних дівчат». У другій книзі «Мистецтва кохання» поет передає відому міфологічну сцену про те, як Вулкан упіймав на горячому Марса з Венерою (II, 580 і наст.). Марс – римський бог війни, батько Ромула і Рема, засновників Риму. Венера – мати Енея, від якої походив рід Юліїв, до якого належав Август. Крім того, Овідій, з насмішкою, радить чоловікам брати приклад з Юпітера, який спокушав красивих жінок, а жінкам – вчитися у богинь, натякаючи на Августа, що славився своїми амурними пригодами.

З «Мистецтва кохання» вимальовується психологічний портрет самого Овідія, веселого, скрізь бажаного, трохи охочого до жінок, м'якого, великодушного, інтелігентного життєлюбця. Його життя переповнене душевним миром і задоволенням, його елегія не знає смутку, а любов – диких поривів. Він весь у пошуках насолод та любовних успіхів. Він – вічно молодий поет, надто розумний і надто щасливий, байдужий до пустих

почестей. Він любить свій вік, усі його думки присвячені рідному сучасному Риму.

У «Мистецтві кохання» Ерос вперше стає предметом дидактики у віршах. Проте «*Ars amatoria*» – наука не кохання, а спокуси і ніколи поет не піднімається над рівнем грайливого кохання, тимчасових зв'язків між знатною молоддю та напівпрофесійними гетерами. «Мистецтво кохання» – це пародійно-дидактична поема у віршовій формі елегії яка з інтелектуальною вишуканістю пародіює філософсько-дидактичну літературу, модну в епоху Августа. У «Мистецтві кохання» Овідій не тільки глибокий знавець жіночої душі, а тонкий психолог, спостерігач людського життя і людських характерів. Його картини кохання, його роздуми і спостереження правдиві та достовірні. Його мистецтво повчальне.

Ерос Овідія у «*Метаморфозах*» суттєво відрізняється від Еросу попередніх творів поета поглибленою інтерпретацією, яка впливає з концепції поеми, об'єднаною давнім мотивом перевтілення, що передає та зафіксує внутрішній душевний порив, виражений сильною емоційною напругою. Поет-психолог пильно приглядається до виразу людського обличчя, зазирає в душу людини, передає напружену боротьбу протилежних почуттів. Овідій у своїй поемі про перевтілення продовжує тему кохання, надаючи їй ширшого розмаху, поглиблюючи її психологічно, урізноманітнюючи її аспекти стражданням того, що перевтілюється і того, що сам себе карає перевтіленням. Слушно зауважує А. Содомора, що саме кохання є «дороговказом, ниткою Аріадни», що веде читача звивистими стежками «*Метаморфоз*» [3, с. 9]. І те кохання буває різним, проте його завжди відтінює туга. Саме вона буває тією прихованою пружиною, яка приводить у дію феномен перевтілення [3, с. 9]. У поемі Овідія Алкіона, побачивши свого чоловіка мертвим, так затужила, що полетіла чайкою над морем (IX, 731–735). Від німфи сумуючої за Нарцисом, залишається один тільки голос.

Дуже часто причиною перевтілення є нестерпна туга за втраченим коханням. Але за межею перевтілення ще більша мука: залишається пам'ять про минуле, проте обривається надія порозумітися з подібними істотами. Перемінена в телицю Іо безмежно мучиться, але словами не може передати свій біль рідним (I, 640–670), як не може висловити дружині свого горя Кадм, перетворений на змія. Своїй дружині він виливає його не мовою, а сичанням (IV, 580). Проникаючи у світ душевних переживань людини, Овідій детально описує процес перевтілення з душевним сум'яттям, стражданням, оголює те, що раніше було невидимим для ока, робить його помітним. У залежності від заподіяного злочину і глибини страждання, поет зображує перевтілення як болісний процес. Таким є перевтілення Мірри, що закохалася у свого батька. Розщеплені нігті дівчини врастають у землю кривим коренем, дерев'яніють кістки, кров стає соком дерева, шкіра – корою, що затягує живіт, груди, шию. Не в силі знести муки, Мірра зіщулюється, присідає, прагне обличчям якнайшвидше зануритись у кору (X, 489–498). Акт перевтілення Дафни у лавр Овідій описує психологічно продумано. Навіть тоді, коли дівчина стає лавром Аполлон, обнімаючи стовбур дерева, відчуває биття серця під теплою корою.

Овідій – неперевершений майстер психології кохання і в «*Метаморфозах*». Він передає різні прояви Еросу, який пронизує весь світ, усе живе. Кохання у «*Метаморфозах*» шалене і жагуче (Медея), чисте й промінне (Пірам і Тісба), незрозуміле й руйнівне (Мірра і Бібліда), ніжне і вірне (Кейк

та Альціона), епічно-героїчне (Девкаліон та Пірра) тощо. Ерос лагідний та ніжний у зрілого подружжя Філемона та Бавкідів, що скромно живуть у своїй старенькій хижині. Історія Пірама й Тісби у четвертій книзі «Метаморфоз» стала джерелом поетичного натхнення «найсумнішої у світі повісті» Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Трагічним є фінал кохання Кефала й Прокриди. Проте найворушливіше, глибоко психологічно, Овідій змальовує кохання Кеїка та Альціони. Побачивши свого милого мертвим на піску морського берега, вона так затужила за ним, що відразу полетіла над морем жалісною птицею чайкою. «Крилами вже замість рук обійняла свого милого шию». Овідій, слушно зауважує Г. Гугель, весь випромінює людяність. «Великий знавець людської душі, він уміє проникнути в її найпотемніші куточки, викликати відповідні реакції» [4, с. 57].

«Метаморфози» віддзеркалюють багатоганне життя з фатальними парадоксами. Так юнак Нарцис прагне самого себе (I, 466–468). Закоханий Аполлон-цілитель, допомагаючи іншим, не може зарадити самому собі. Щастя, якого так бажав Мідас, повертається для нього нещастям. «Ти залишишся живою, але перестанеш бути собою», – пророкує Феб Аталанті (X, 566). «Якщо він пізнає самого себе, це його занапастить», – звучить пророцтво Нарцису. Парадоксальна метаморфоза торкнулась самого Овідія. Поет-життєлюб, закоханий у розкішний Рим, тонкий знавець краси волею Августа перетворюється у безпомічного вигнанця, який опиняється у найвіддаленішому куточку Римської імперії. Кожне перевтілення у «Метаморфозах» оповите серпанком туги, жалю і співчуття.

Одвічно-безконечні перевтілення, якими рясніють «Метаморфози» Овідія, і які виникають на кожному кроці в житті, безумовно, «продиктовані такими ж безконечними мінливостями долі, якими рясніла вся римська історія часів Овідія» [5, с. 149]. З великою вірогідністю можна сказати, що саме ця тривожно-неспокійна настроєність поета, який ніде не бачив твердої точки опори, змушувала його звертатися до міфологічного світу, щоб відтворити різноманітні життєві колізії, які набували форми первісного перевтілення. Заглиблення Овідія у фантастичний світ міфу в деякій мірі було також втечею від недосконалостей реального життя, яке не завжди відповідає емоційним потребам людини. Тому чисельні перевтілення в Овідія можна розглядати як своєрідний коректив до земної несправедливості, що є однією із форм замаскованого соціального протесту.

Умовно-міфологічний та естетично-еротичний характер «Метаморфоз», розрахований на вільнодумних людей, відданих красі та своїм внутрішнім переживанням, узагальнюється промовою філософа Піфагора, вчення якого імпонує Овідієві найбільше. Усі попередні метаморфози обґрунтовуються теорією переселення душ і вічних змін органічної та неорганічної природи. Овідій у промові Піфагора поширює ідею любові на все живе, пов'язуючи мотив метаморфози з ідеєю вселенської любові. Все тече, все змінюється. Все одухотворюється вічною душею, яка переливається із тіла в тіло. Тому людина повинна любити все живе. Ідею вселенської любові на зорі грецької філософії розвивав Емпедокл у своїй поемі, стверджуючи, що світобудова – це кругооберт чотирьох стихій, які притягуються між собою силою любові і відштовхуються силою ворожнечі. Відголоски цього вчення вловлюються в описі хаосу, у промові Піфагора. Проте якщо в Емпедокла любов – поняття релігійно-філософське, в Овідія – людське. Ідея вічної гармонійної

незмінності була характерною для свідомості античної людини. У «Метаморфозах» Овідія вона повернулася любовним ствердженням всього суцього: міфологічний світ, божественний та вічний світ богів змінився вічним людським світом, обґрунтованим метаморфозою, що передбачає не смерть, а тільки перехід з одного стану матерії в інший. На зміну міфологічному осмисленню світу, що тримався на родинному Еросі, приходиться нове його осмислення з любов'ю до людини та всього існуючого. Овідій уперше у світовій літературі у «Метаморфозах» оспівав любов-взаєморозуміння. І ця любов може бути довгою і щасливою. Любов для Овідія – єднання та благо, бо тільки в коханні люди можуть зблизитися і порозумітися, знайти спільне рішення своїх важливих проблем. Овідій переконаний в цьому. І це переконання наповнює усю творчість поета.

Висновки. Головною темою творчості Овідія є любов. Любовні переживання розкриваються Овідієм у ранніх творах. Поет возвеличує любов-насолоду як найбільше задоволення, описуючи різноманітні любовні переживання та пригоди. Проте нічого біографічного в «Любовних елегіях» немає. Тут любовне почуття відзначається непростійністю, надмірною відвертістю та натуралізмом. У «Героїдах» тема кохання розкривається в листах закоханих жінок і дає багато можливостей розкрити неповторний світ люблячої жінки. «Героїди» вражають багатством яскравих образів жінок і їхніх чоловіків в оцінці жінок. У «Мистецтві кохання» Овідій виступає проповідником теорії кохання. Проте поезія Овідія тільки гра і є пародією на чисельну літературу що виникла на різні довідники, які виникли в часи Августа. В Овідієвому «Мистецтві» йдеться не так про кохання, як про зваблення.

У «Метаморфозах» Овідій поглиблює психологічно тему Еросу і вперше в античній літературі розкриває любов між двома партнерами як взаєморозуміння. Якщо в ранній творчості Овідій оспівує любов як статевий потяг, то в «Метаморфозах» він прославляє вселенську любов до всього суцього. Проте у всіх своїх творах Овідій не піднімається вище розкриття земного Еросу. Розглядаючи еротичні поезії Овідія, не варто забувати, що він не міг повністю зрестися тенденцій свого часу і тієї літературної традиції, яка завжди служила відображенням звичаїв сучасної йому епохи. Те, до чого ми ставимося з пересторогою, римляни сприймали легко.

Не треба забувати також, що умови, серед яких жили стародавні народи, сама їхня релігія, були спрямовані на спонукання у них виключно чуттєвих інстинктів. І це розвивало у них особливий погляд на мораль. Цей погляд, який є для нас непростотою літературною традицією, був для них не тільки допустимим, але вважався навіть естетичним, якщо виражався у чуттєво-витонченій формі. Головними героїнями творів Овідія є заміжня жінка або гетера. Любов до дівчини появляється тільки в середньовічній літературі під впливом культу Мадонни.

Література:

1. Ружмон де Д., Любов і західна культура / Дені де Ружмон ; пер. з франц. І. Тарасюк. Львів : Літопис, 2000. 204 с.
2. Содомора А. Дві барви часу Публія Овідія Назона / А. Содомора // Овідій. Любовні елегії. Мистецтво кохання. Скорботні елегії / Овідій ; пер. з лат., передмова і коментарі А. Содомори. Київ: Основи, 1999. С. 5–29.
3. Содомора А. Співець одвічних перевтілень / А. Содомора // Публій Овідій Назон. Метаморфози / Публій Овідій Назон пер. з лат., передм. та прим. А. Содомори. Київ: Дніпро, 1985. С. 5–14.

4. Gugel G. Orpheus' Gang in die Unterwelt in die Methamorphosen Ovids // In *Zwa antica godiste anne* / G.Gugel. Skoplje, 1972. S. 35–59.
5. Segal C. Ovid's Orpheus and Augustan ideology / C. Segal // *Transaction of American Philological Association* : Ginn & Co. 1972. Vol. 103. P. 473–494.

Maistrenko L. The psychological aspect of realizing the theme of love in ovid's metamorphoses

Summary. The work is devoted to the psychological aspects of Eros in the works of Ovid. Ovid is the singer of earthly love of ancient man. In “Love Elegies” Ovid sings of sensual and earthly love for a woman. Here, the feeling of love is characterized by inconstancy, excessive frankness, and naturalism. It is frivolous, does not affect deep life relationships, but is expressed easily and beautifully, because the poet's feeling is infatuation, not love. Love poetry in Ovid goes from subjective to objective: it loses its immediacy. Heroes” of the poet reveal the variational-psychological models of the earthly ancient Eros. The letter becomes the reason for the monologue. Abandoned women in love write to their husbands-lovers. Each letter is a variation in a rhetorical-psychological key on the theme of unhappy love. The heroines are victims of an omnipotent passion that torments them and does not give them peace. The motive of separation is the main one, uniting the suffering of all women. However, each woman is individually unique. The poet reveals the characters of women in love and those men

who have become the cause of women's pain. In “The Art of Love”, Ovid acts as a theorist of love feelings. In “The Art of Love”, the poet teaches how to love beautifully, artistically, but Ovid's work is not so much about love as about seduction. The presentation of the material is enlivened by effective maxims, mythological stories, everyday scenes, but the poet never rises above the level of playful love. In The Art of Love, Eros first becomes the subject of didactics in verse. Ovid gives advice thoroughly, perfectly, and with knowledge of the matter, summarizing his own experience in the Love Elegies. However, The Art of Love is not a science of love, but of seduction. Ovid parodies with intellectual sophistication the philosophical and didactic literature fashionable in the Augustan era. Ovid's Eros in The Metamorphoses differs significantly from the Eros of the poet's previous works. In the Metamorphoses, which involves an act of the highest emotional tension, love is marked by a deeper psychologism than in his earlier works. By means of metamorphosis, the poet affirms his loving attitude to the world, to its harmonious integrity. In the Metamorphoses, Ovid deepens the psychological aspects of Eros using examples of various reincarnations and for the first time in ancient literature in his poem affirms love-mutual understanding. The Eros of Ovid's early works begins with the pleasures of sexual desire. In the Metamorphoses, it ends with universal love for all things.

Key words: Eros, metamorphosis, Earthly love, climax, intrigue, variations.